

Valtion väyläverkon investointiohjelma vuosille 2024-2031, luonnos

Lausuntopyynnön diaarinumero: VÄYLÄ/150/04.00/2023

Pirkanmaan Yrittäjät 24.2.2024

allekirjoittajina TJ Jenni Pöllänen ja PJ Janne Vuorinen

1. Onko mielestänne investointiohjelmassa kokonaisuutena onnistuttu vastaamaan sille asetettuihin tavoitteisiin ja muuttuneeseen toimintaympäristöön?

Pirkanmaan Yrittäjät ry toteaa, että ohjelmassa käsitellään monipuolisesti liikennejärjestelmän eri osa-alueita, eri liikennemuotoja ja kehittämistarpeita. Investointiohjelman hankkeet ovat Liikenne 12 -ohjelmatavoitteiden mukaisia. Pirkanmaan Yrittäjät pitää hyvänä nykyistä investointiohjelmaan pohjautuvaa liikenneinvestointien pitkäjänteistä suunnittelua.

Investointiohjelman pohjalla tulee käyttää strategista kokonais kuvaa sekä tietopohjaista ja kustannushyötynäkökulmiin pohjautuvaa suunnittelua ja korostamme, että hyöty/kustannus -arviointia tulee painottaa nykyistä sekä esityksessä olevaa huomattavasti enemmän ruuhkien ja onnettomuuksien ehkäisemiseen.

Toimintaympäristö on muuttunut merkittävästi vuoden 2022 aikana. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan on vaikuttanut toimintaympäristöömme myös Suomessa. Liikenneverkon strategista kuvaa tarkasteltaessa tuodaan esiin Venäjän suuntaan tapahtuvan liikennemäärän vähentyminen sekä muutokset kuljetusvirtoihin maan sisällä.

Väylähankkeiden investointiohjelman kustannusarviossa on tärkeä huomioida kustannusten hinnannousu (mm. raaka-aineet, polttoaine) ja tämä huomioiden talouskehys on riittämätön. Investointiohjelma ei huomioi riittävästi maanteiden korjausvelkaa, joka kasvaa vuosittain.

Länsi-Suomen investointihankkeiden yhteiskuntataloudellinen kannattavuus on suurin ja keskeytetyistä hankkeista vapautuvaa rahoitusta tulisi siirtää vaikutukseltaan merkittävämpien hankkeiden toteutukseen.

2. Ovatko investointiohjelman perustelut vaikutusten kautta tasapuoliset ja selkeät?

Perustelut ovat kattavat mutta painotukset eivät ole täysin yhteismitallisia. Pääväyläverkon osalta tulisi painottaa liikennesuoritteiden merkitystä sekä toteuttaa yhtenäisiä, laajempia tie- ja rataosuuksien kehittämisohjelmia.

Hankkeiden vaikutukset olisi hyvä perustella tarkemmin ohjelman avoimuuden ja läpinäkyvyyden parantamiseksi. Nyt ohjelman ulkopuolelle jää hankkeita, joiden pitäisi laskelmien perusteella sinne kuulua. Toisaalta ohjelmaan on nostettu hankkeita, jotka eivät ole kannattavia.

3. Miten muuttaisitte investointiohjelmaa Liikenne 12 mukaisen liikennemuotokohtaisen talouskehityksen puitteissa ja miten perustelette muutosten paremmat vaikutukset?

Vaikutusarviointien mukaan Länsi-Suomen investointihankkeiden yhteiskunnallinen kannattavuus on suurin.

Keskeytetyistä hankkeista vapautuva rahoitus tulisi siirtää vaikutukseltaan merkittävämpien hankkeiden toteutukseen. Rahoituspäätöksissä tulisi huomioida enemmän liikennesuoritteiden määrä ja niiden tulevaisuuden kasvunäkymät. Väyläverkon kehittämistä tulisi tehdä palvelutasolähtöisesti ja valtakunnallisesti yhtenäisin kriteerein. Investoinnit tulee kohdistaa niille väyläjaksoille, joilla on tunnistettu merkittävimpiä puutteita.

Investointiohjelman laadinnan yhtenä keskeisenä lähtökohtana on ollut Traficomien muodostama väyläverkon strateginen tilannekuva. Tilannekuvassa tunnistetut tarpeet ilmenevät erityisesti valtatiellä 9. Paitsi palvelutasovaatimusten alittumisia, osuudella on myös merkittäviä liikenneturvallisuusongelmia.

Pirkanmaan yrittäjät korostaa lisäksi, että Valtatie 9 on Suomen poikittaisliikenteen tärkein pääväylä, jolla on suuri merkitys vientiteollisuudelle sekä maan sisäiselle liikenteelle aluekehitysvaikutuksineen.

VT 9, Alasjärvi-Käpykangas tulee säilyttää 1A kehityskorissa ja toteuttaa vuosien 2023-2026 aikana. Yhteysväli Tampere-Orivesi on liikenneturvallisuuden sekä välityskyvyn osalta heikentynyt eikä se vastaa palvelutasoltaan valtatie määritelmää. Tampere-Orivesi tieosuus on Suomen vilkkain yksiajoratainen tieosuus.

Väyläverkon strategisen tilannekuvan mukaan pääradalla välillä Helsinki-Tampere on rataverkon keskeisimpiä ja kriittisimpiä yhteysvälien peruskorjaustarpeita sekä merkittäviä kapasiteettiongelmia. Päärata Helsinki-Tampere on osa Suomen mittakaavassa ainutlaatuista kasvukäytävää, joka yhdistää kaksi valtakunnan merkittävintä kasvukeskusta ja työssäkäyntialuetta. Pääradan liikennöinnin varmistaminen on koko Suomen elinvoiman kannalta keskeistä. Pirkanmaan Yrittäjät pitää tärkeänä, että Helsinki-Tampere välin peruskorjaus sekä Tampereen henkilöratapihan toimenpiteiden jatkosuunnittelu ja toteutus käynnistetään mahdollisimman pian. Nostamme myös lähijunaliikenteen potentiaalin Tampereen työssäkäyntialueella, ja pidämme tärkeänä, että investointiohjelmaan saadaan konkreettisia toimia kestävien kulkumuotojen tukemiseksi.

Yhteysväli Tampere-Vaasa VT3 on tärkeä kuljetusreitti ja sen merkitys korostuu tulevaisuudessa entisestään liikenteen suuntautuessa mm. Länsi-Suomen satamiin Venäjälle suuntautuvan liikenteen sijaan. Tieosuus on Suomen ruokatie ja sillä on merkittävä rooli huoltovarmuuden näkökulmasta.

Pirkanmaan Yrittäjät kokee tärkeänä, että jo priorisoidut ja perusteluiltaan kiistattomat investoinnit tulee toteuttaa vuosien 2023-2026 aikana.

4. Miten kehittäisitte investointiohjelman laatimisen prosessia, sen päivittämistä ja seuranta?

Luonnoksen mukaan investointiohjelma on valmisteltu vuorovaikutuksessa alueellisten ELY-keskusten, yritysasiakkaiden ja muiden sidosryhmien kanssa. Pirkanmaan Yrittäjien näkökulmasta prosessissa tulisi varmistaa, että hankkeet, joissa yhteiskuntataloudellinen kannattavuus eli hyöty-kustannussuhde, on hyvä tai erittäin hyvä, tulisivat automaattisesti investointiohjelman kärkeen.

Pirkanmaan Yrittäjät toteaa myös, että lausumiseen olisi hyvä varata pidempi aika, jotta seudullisilla toimijoilla on riittävästi aikaa muodostaa riittävän kattava sekä seudulliset tarpeet huomioiva näkemys luonnoksesta.

5. Minkä investointiohjelman ulkopuolisten kohteiden suunnittelua tulisi vaikuttavuuden perusteella edistää lähivuosina investointiohjelman tulevia päivityskierroksia varten?

Tampereen järjestelyratapihan suunnittelu tulee nostaa investointiohjelmaan matkustaja- ja tavaraliikenteen välityskyvyn parantamiseksi.

Valtatie 9 ja Valtatie 3 investoinneilla on laaja merkitys koko Suomen saavutettavuuden sekä liikenneturvallisuuden näkökulmasta. Lisäksi valtatie 12 parantaminen Tampere-Kangasala välillä erityisesti Alasjärvi-Huutijärvi -osuudella. Nämä tulee huomioida ja varmistaa investointien eteneminen.

Pääradan Tampere-Oulu -yhteysväli on tärkeä myös huomioida investoinneissa, Pirkanmaalle tämä näkyy Tampere-Parkano-Seinäjäki -välin välityskykyhaasteina.

Pirkanmaan Yrittäjät pitää ehdottoman tärkeänä, että ohjelman ulkopuolisista kohteista ohjelmaan nostetaan valtatie 9 Tampere-Orivesi 2. vaihe sekä vt 12 Alasjärvi-Huutijärvi. Ohjelmaluonnoksessakin on kirjattu mm. valtatie 9 hankkeen vaikuttavuudesta, että sen hyödyt ulottuvat huomattavan laajalle alueelle, puolet hyödyistä kohdistuu Pirkanmaalle, mutta lisäksi vajaa viidennes hyödyistä kohdistuu Keski-Suomeen ulottuen myös laajalle alueelle Lounais-Suomesta Itä-Suomeen.

6. Miten muuten haluatte kommentoida investointiohjelmaa?

Pirkanmaan liiton ohella Pirkanmaan Yrittäjät ovat huolissaan kehittämishankkeiden kehyksiin kohdistuvista leikkauksista vuosina 2023-2025. Liikennepolitiikan tulisi olla pitkäjänteistä ja ennakoitavaa, sekä siihen liittyvien investointien toteutua täysimääräisesti ja suunnitellusti. Uhkana on uusien kehittämishankkeiden aloittamisen siirtyminen.

Pirkanmaa on Suomen logistinen solmupiste, jonka asema ja kasvupotentiaali on tunnustettu mutta vain osittain huomioitu rata- ja tieverkon kehittämishankkeissa. Yritysten tavaraliikenteen näkökulmasta liikenteen sujuvuus, palvelutaso ja turvallisuus ovat erittäin tärkeitä. Vaikutusta on myös työvoiman saatavuuteen työssäkäyntialueiden laajentuessa.

Pirkanmaalle tärkeät investointikohteet parantavat koko maan liikennöintiä. Tampereen ratapihainvestointi ja pääradan korjaus ovat edellytyksiä koko rataverkon kehittämiseksi. Näihin

kohteisiin investointi pitää aloittaa välittömästi. Tampere on matkustajamäärältään Suomen vilkkain vaihtoasema. Myös pääradan jatko Tampereelta pohjoiseen on tärkeää raideliikenteen toimivuuden näkökulmasta.

Pirkanmaan yrittäjille tärkeää on, että suunnitelmissa ja investoinneissa huomioidaan Pirkanmaan kasvupotentiaali sekä yritysten tarpeet. VT 9 ja VT 3 tieväylähankkeita on edistettävä nopealla aikataululla sekä varmistettavat VT 12 Tampere-Kangasala välin kehittäminen.

Nykyisen väyläverkon palvelutasopuutteiden lisäksi tulisi tunnistaa myös uudet yhteystarpeet. Esimerkkinä nostamme Tampereen seudun Kehä II:n, joka tulevaisuuden tavoitetilana yhdistäisi Tampere-Pirkkalan lentoaseman, valtatie 3, valtatie 12 ja ulottuisi aikanaan valtatielle 9. Kehä II voisi toteutua vaiheittain ja näiden vaiheiden suunnittelu olisi tärkeää ohjelmoida jo nyt.

Valtion tulee osallistua kaupunkiseutujen joukkoliikennejärjestelmän kehittämiseen ml. kaupunkiseutujen raideliikenneinfrastruktuurin kehittäminen ja lähijunaliikenteen edistäminen. Myös kävelyn ja pyöräilyn kehittämiseen tulee panostaa.